

Глушач А. В., Архієреєв С. І.

ТРАНСАКЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКЗОГЕННИХ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ЗАЙНЯТІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Мета статті полягає у визначенні впливу глобалізації на ефективність фінансово-кредитних інструментів, що забезпечують регулювання та стимулювання зайнятості, та ролі трансакційних витрат в цих процесах. Для досягнення мети в статті було з'ясовано, яким чином глобалізаційні процеси, що відбуваються у сфері фінансового сектору, впливають на реальну економіку та зайнятість населення, визначені позитивні та негативні сторони цього впливу. Здійснено аналіз причин та наслідків фінансово-економічної кризи з точки зору теорії трансакційних витрат, в ході якого з'ясована роль конкретних видів цих витрат у процесах, що відбувалися. У ході дослідження виявлено негативний вплив зростаючої диспропорції між суспільними та приватними трансакційними витратами на ризики фінансово-економічної нестабільності, особливо в країнах з трансформаційною економікою, та обґрунтована необхідність впровадження стабілізуючих механізмів міжнародного фінансового ринку з метою усунення означених трансакційних диспропорцій, як то впровадження спеціального податку на фінансові трансакції або встановлення подвійного валютного курсу: менш гнучкого – для обслуговування торгових операцій, та більш гнучкого – для регулювання фінансових потоків. Дослідження негативних ефектів інтеграційних процесів дозволили сформулювати напрями державної політики, яка б попередила небезпечні наслідки втручання іноземного капіталу у фінансовий сектор та захистила б ринок праці України від впливу негативних ефектів інтеграційних процесів.

Ключові слова: глобалізація, фінансовий сектор, трансакційні витрати, зайнятість, ринок праці

Бібл.: 14.

Глушач Анна Володимирівна – аспірант, кафедра економічної теорії, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

Email: 4qu@mail.ru

Архієреєв Сергій Ігорович – доктор економічних наук, професор, професор, кафедра економічної теорії, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

Email: 203040@bk.ru

УДК 330.138.12. 061:331.5

Глушач А. В., Архиреев С. И.

ТРАНСАКЦИОННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКЗОГЕННЫХ ФАКТОРОВ ВЛИЯНИЯ НА ЗАНЯТОСТЬ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ

Цель статьи заключается в определении влияния глобализации на эффективность финансово-кредитных инструментов, обеспечивающих регулирование и стимулирование занятости, и роли трансакционных издержек в этих процессах. Для достижения поставленной цели в статье было выяснено, каким образом глобализационные процессы, происходящие в сфере финансового сектора, влияют на реальную экономику и занятость населения, определены положительные и отрицательные стороны этого влияния. Осуществлен анализ причин и следствий финансово-экономического кризиса с точки зрения теории трансакционных издержек, в ходе которого выяснена роль конкретных видов этих издержек в происходящих процессах. В ходе исследования обнаружено негативное влияние растущей диспропорции между общественными и частными трансакционными издержками на риски финансово-экономической нестабильности, особенно в странах с трансформационной экономикой, и обоснована необходимость внедрения стабилизирующих механизмов международного финансового рынка с целью устранения отмеченных трансакционных диспропорций, как то внедрение специального налога на финансовые трансакции или установление двойного валютного курса: менее гибкого – для обслуживания торговых операций, и более гибкого – для регулирования финансовых потоков. Исследования негативных эффектов интеграционных процессов позволили сформировать направления государственной политики, которая бы предупредила опасные последствия вмешательства иностранного капитала в финансовый сектор и защитила бы рынок труда Украины от влияния негативных эффектов интеграционных процессов.

Ключевые слова: глобализация, финансовый сектор, трансакционные издержки, рынок труда, занятость

Библ.: 14.

Глушач Анна Владимировна – аспирант, кафедра экономической теории, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

Email: 4qu@mail.ru

Архиреев Сергей Игоревич – доктор экономических наук, профессор, профессор, кафедра экономической теории, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

Email: 203040@bk.ru

UDC 330.138.12. 061:331.5

Glushach A. V., Arkhiyeryev S. I.

TRANSACTION COMPONENT OF EXOGENOUS FACTORS OF INFLUENCE UPON EMPLOYMENT UNDER CONDITIONS OF GLOBALISATION OF ECONOMY

The goal of the article lies in identification of influence of globalisation upon efficiency of financial and loan instruments that ensure regulation and stimulation of employment and the role of transaction costs in these processes. To achieve the goal, the article shows how globalisation processes,

which take place in the sphere of the financial sector, influence the real economy and employment of the population, identifies positive and negative sides of this influence. The article conducts analysis of causes and effects of the financial and economic crisis from the point of view of the theory of transaction costs, in the process of which the role of specific types of these costs in the processes that took place was ascertained. In the course of the study the article reveals negative influence of the growing disproportion between the public and private transaction costs of the risks of financial and economic instability, especially in the countries with the transformation economy, and justifies the necessity of stabilising mechanisms of the international financial market with the aim of elimination of the marked transaction disproportions such as introduction of a special tax on financial transactions or establishment of the double currency course: less flexible – for servicing trading operations, and more flexible – for regulation of financial flows. Studies of negative effects of integration processes allowed formation of directions of the state policy, which would prevent dangerous consequences of interference of the foreign capital with the financial sector and would protect the Ukrainian labour market from influence of negative effects of integration processes.

Key words: globalisation, financial sector, transaction costs, labour market, employment

Bibl.: 14.

Glushach Anna V. – Postgraduate Student, Department of Economic Theory, V. N. Karazin Kharkiv National University (pl. Svobody, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine)

Email: 4gu@mail.ru

Arkhiyeryev Sergey I. – Doctor of Science (Economics), Professor, Professor, Department of Economic Theory, V. N. Karazin Kharkiv National University (pl. Svobody, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine)

Email: 203040@bk.ru

Вступ. Важливе місце в ефективному функціонуванні ринку праці відіграє фінансовий сектор економіки, оскільки, діючи фінансово-кредитними інструментами (інвестиціями, кредитами, податками, економічними фондами) на реальний сектор економіки, він безпосередньо також впливає і на механізм забезпечення зайнятості населення, а саме – на створення та оновлення робочих місць, на розвиток нових продуктивних форм зайнятості, на поширення самозайнятості тощо.

У сучасних економічних умовах побудова ефективної фінансової системи, яка б сприяла стабільному розвитку реальної економіки та, відповідно, ефективності зайнятості, визначається її інтеграцією у глобальний фінансовий простір, ознакою якого є лібералізація ринку фінансових послуг з універсалізацією фінансових структур і розширенням сфери їх діяльності за межі національних кордонів.

Оскільки будь-які глобалізаційні процеси в економічному просторі в цілому, і у фінансовому секторі, зокрема, – це ознака переходу на більш високий рівень розвитку, який супроводжується трансформаційними перетвореннями в інституціональній сфері, поширенням опосередкованих зв'язків, а, відтоді, й ускладненням відносин між задіяними в них економічними суб'єктами, то все актуальнішою стає проблема транзакційних витрат.

Саме тому актуальним і важливим є визначення ролі транзакційної складової, що впливає через фінансово-кредитні інструменти на механізм забезпечення зайнятості в умовах глобалізації економіки, та формування заходів, які б пом'якшили цей вплив.

Ефективність ринку праці та зайнятості населення як індикатор благополуччя країни безпосередньо залежить від інвестиційного потенціалу держави. Так, зниження фінансових інвестицій в реальний сектор економіки спричиняє стагнаційні процеси на ринку праці, погіршуючи матеріальне становище найбільш вразливих верств населення, і, навпаки, зростання інвестиційного потенціалу стимулює економічний розвиток, створюючи сприятливі умови для ефективної зайнятості.

На формування інвестиційного потенціалу держави, від якого залежить фінансування пріоритетних напрямків

реального сектору економіки і зайнятості, впливають як внутрішні (ендогенні) чинники, що обумовлені інституційною недосконалістю ринку праці, так і зовнішні (екзогенні), обумовлені впливом глобалізаційних процесів і дією світової фінансової кризи на фінансову систему країни.

Елементами глобалізації світової економіки є: торгівля, прямі іноземні інвестиції, короткострокові потоки капіталу, знання (інформація) [1, с. 470].

Характер впливу екзогенних чинників, таких як: рівень ліквідності світової фінансової системи, потоки прямих іноземних інвестицій, кон'юнктура на експортних ринках і тому подібне, не є однозначним і залежить від специфічних умов функціонування економіки країни.

Основними перевагами інтегрованості вітчизняної фінансової системи у міжнародний фінансовий ринок вважається зниження транзакційних витрат, пов'язаних із виходом національних корпорацій на міжнародні ринки запозичень, полегшення доступу до значних фінансових ресурсів, а також можливості диверсифікації інвестиційних портфелів на міжнародному рівні. Однак на фоні тривалої світової фінансової кризи, наслідком якої є погіршення ситуації в реальному секторі економіки, інтеграційні процеси в фінансовому секторі, на думку багатьох дослідників [2, с. 8], не тільки не сприяють фінансовій стабілізації, а, навпаки, поглиблюють фінансову кризу.

Аргументуючи свої висновки, С. Моїсеєв посилається на доводи Я. Бхадваті і Р. Купера і акцентує увагу на проблемах несприятливого вибору (*adverse selection*) і ризику недобросовісної (опортуністичної) поведінки (*moral hazard*), що обумовлені асиметричністю інформації і є причиною неефективності інвестицій. Такі неоднозначні ефекти від інтеграційних процесів у фінансовому секторі потребують ретельного їх дослідження для визначення найбільш оптимального їх співвідношення.

Зовнішні ефекти, що виникають у результаті інвестиційних процесів, по-різному впливають на економічні суб'єкти, які безпосередньо не причетні до певної інвестиційної угоди. Так, на думку В. Мортікова, в більшості такі ефекти зачіпають саме сферу зайнятості і проявляються у створенні нових робочих місць, поліпшенні умов праці тощо (позитивні зо-

внішні ефекти) [3, с. 120–126]. Однак, впливаючи позитивно на рівень зайнятості, приплив інвестицій сприяє зростанню доходів населення, що відповідно, веде до зростання сукупного попиту на споживчі товари. Такий вплив створює ефект мультиплікатора, оскільки разова зміна в запланованих видатках веде до більшої зміни у сукупному обсязі виробництва споживання [4, с.186–203]. І, навпаки, відплив капіталу, викликає зворотні процеси: зниження рівня зайнятості, зменшення доходів населення, і, як наслідок, зменшення сукупного попиту на споживчі товари, що відповідно скорочує реальний сектор виробничих товарів.

Крім того, акумульовані внаслідок глобалізаційних процесів великі обсяги фінансового капіталу в окремих фінансових центрах починають впливати на економічні процеси в світовому масштабі. Особливо міжнародних інвесторів приваблюють країни з перехідною економікою, оскільки ринки таких країн відкривають їм широкі можливості для реалізації їх намірів, які, на думку Г. Карпенка, часто мають спекулятивний характер і дестабілізаційно впливають на внутрішні фінансові ринки таких країн, що веде до підриву їх економічної і політичної самостійності, до втрати контролю за утворенням зовнішнього боргу тощо [5, с. 90–96].

Існує також велика небезпека поглинення окремих національних фондових ринків більшими фондовими біржами, внаслідок чого збільшується залежність національних фінансових систем від світових ринків запозичень.

Важливим індикатором рівня інтегрованості національної економіки у світову фінансову систему є частка іноземного капіталу в структурі сукупного капіталу банківської системи, зростання якої може по-різному впливати на реальний сектор економіки. З одного боку, зростання конкуренції в сфері банківських послуг спричиняє тенденцію до зниження відсоткових ставок, оскільки полегшується доступ дочірніх структур іноземних банків до дешевших кредитів материнських компаній, а з іншого – збільшується залежність фінансового сектору національної економіки від іноземного капіталу, що часто проявляється у зростанні зовнішнього боргу корпоративного сектору, який є важливим елементом зовнішнього боргу держави.

Згідно з повідомленням НБУ, опублікованому на сайті відомства [6], валовий зовнішній борг України тільки в 2011 році зріс на 7,6%, або на 8,89 млрд дол., сягнувши 126,236 млрд дол.

Високий рівень зовнішньої заборгованості, підвищує валютні курсові ризики, що суттєво впливає на динаміку експортно-імпорتنих операцій та платіжний баланс країни. Тобто, наслідком завеликої частки іноземного банківського капіталу може бути нівелювання функцій національної банківської системи, яка не може за таких умов проводити суверенну монетарну політику, впливати на темпи інфляції в країні і через певні фінансові інструменти контролювати реальний сектор економіки і зайнятість населення.

Отже, глобалізація створює певні преференції для розвинених країн світу та дискримінацію відносно країн, що розвиваються. Така нерівність пояснюється тим, що ре-

гулювання фінансових ринків здійснюється консорціумом регулюючих органів, який представляє розвинені країни світу, а США володіють правом вето у Світовому банку та Міжнародному валютному фонді. Це дає змогу розвиненим країнам досить гнучко пристосовуватися до збурень в економіці, не завжди дотримуючись певних зобов'язань перед іншими країнами, легше отримувати стабілізаційні кредити від МВФ, натомість, як країни, що розвиваються, за для отримання кредиту змушені проводити непопулярні та «болючі» реформи [1].

Негативний вплив глобалізаційних процесів на фінансовий сектор позначається значним поширенням спекулятивних операцій з капіталом, особливо на ринку деривативів, операції з якими дозволяють заробити значні капітали на незначних коливаннях курсів окремих валют, індексів чи індикаторів інших інвестиційних інструментів. Це сприяє розвитку спекулятивного капіталу, особливо в умовах неконтрольованості діяльності хедж-фондів, які розміщені в офшорних зонах. Прагнення швидкого збагачення за рахунок короткострокових коливань окремих економічних показників, нехтування ризиками, що не зникають, а лише перерозподіляються між учасниками ринку, спричинили значне зростання цін на певні активи, і, відповідно до зростання інвестицій, що фінансувалися за рахунок кредитів. Завдяки низьким обліковим ставкам на міжнародних ринках запозичень сформувалася кредитоорієнтована форма фінансування інвестиційних проектів, на яку суттєво впливають найменші ознаки нестабільності регіону, чим створюються передумови розвитку фінансових криз.

Таким чином, діяльність інституціональних інвесторів, завдяки переважній більшості спекулятивних операцій, які, за оцінками експертів, становлять 93–95% від загального обсягу, не сприяють розвитку реального сектору і відповідно зайнятості населення. До того ж саме спекулятивний характер операцій з капіталом є чинником нестабільності фінансового сектору, що й призвело в решті решт до світової фінансової кризи.

Досліджуючи причини та наслідки сучасної фінансово-економічної кризи, економісти усвідомлюють певний зв'язок між подіями, що відбуваються у фінансовому та реальному секторах економіки, але не пов'язують логіку їх розгортання з позиції теорії трансакційних витрат (ТВ). Вважаємо за необхідно визначити роль у розгортанні фінансово-економічної кризи, що спричинила негативні процеси на ринку праці та у соціальній сфері.

Трансакційні витрати – це витрати ресурсів для планування, адаптації і контролю за виконанням зобов'язань індивідів в процесі відчуження і присвоєння прав власності та свобод, що прийняті в суспільстві [8, с. 213].

Вони виникають через необхідність пошуку інформації; ведення переговорів та укладання контракту; здійснення моніторингу і забезпечення виконання контрактних зобов'язань тощо. Згідно з теорією неінституціоналізму, відсутність відповідних соціально-економічних інститутів веде до високих ТВ економічних суб'єктів, що стає на заваді до здійснення ними взаємовигідних індивідуальних обмінів. Формування таких інститутів має сприяти мінімізації неви-

значеності та ризиків економічних агентів та скоротити ТВ окремих індивідуумів, так і суспільства в цілому. У свою чергу, поява таких інститутів викликає зростання сукупних ТВ, які за визначенням К. Ерроу є «витратами з експлуатації економічної системи», або ж витратами колективної дії [7], і розподіляються на все суспільство. Характерною ознакою високорозвинутих країн є домінування суспільних ТВ над приватними, що у повній мірі виявляється на прикладі світового фінансового ринку і фінансових секторів таких країн [8].

Тенденції до поширення диспропорцій між суспільними та приватними ТВ, що супроводжують процеси глобалізації світової економіки, впливають на функціонування фінансового сектору, який набув ознак відносно самостійної системи, зі своїми властивостями та динамікою розвитку.

Певну роль в розгортанні фінансово-економічної кризи слід відвести ТВ, пов'язаним з неповнотою і асиметричністю інформації (ТВ вимірювання). Падіння ринку низьколіквідних іпотечних цінних паперів у США у 2007 р, з яким асоціюють початок фінансової кризи, призвело до значних витрат, пов'язаних з цим видом фінансових інструментів (250 млрд дол. США), внаслідок чого утворилась певна невизначеність в ціноутворенні гарантованих активами комерційних паперів. Тобто саме ризик можливих *транзакційних витрат* внаслідок інформаційної невизначеності на іпотечному ринку спровокував практичне замороження активності міжбанківського кредитного ринку в Сполучених Штатах. Подальше розгортання фінансово-економічної кризи пояснюється тісним взаємозв'язком між фінансовими інституціями і ринками за умов глобалізації, внаслідок чого проблеми фінансового сектору призвели до падіння курсів акцій фінансових інституцій і до кризи на ринку приватних цінних паперів [9, с. 297]. З метою запобігання виникнення світової кризи на зразок Великої Депресії монетарні і фінансові владні установи розпочали активне втручання у функціонування ринку, яке передбачало поширення кола суб'єктів кредитування, послаблення вимог до застави, обмін боргових цінних паперів на державні облигації, зниження ставок федеральних фондів, пільгові умови кредитування фінансових посередників, викуп власних активів фінансових посередників державними інституціями та інші заходи. Обсяги коштів, спрямованих на допомогу фінансовому сектору і підтримку стабільності, коливалися залежно від країни, але в сукупності досягли колосальних масштабів – сотні мільярдів американських доларів, які і є ТВ держави на запобігання фінансово-економічної кризи. Але доцільність таких витрат є неоднозначною, оскільки, з одного боку, завдяки таким витратам вдалося уникнути повного колапсу світової фінансової системи, а з іншого – методи, що були впроваджені для стабілізації фінансового ринку, спровокували появу нової хвилі фінансової кризи – кризи суверенитетів, що проявляється в суттєвому зростанні державного боргу та витрат його обслуговування, у виникненні складнощів із залученням додаткового фінансування з боку іноземних інвесторів і, в решті решт, – у великих масштабах дефіциту Державного бюджету.

Так, за даними статистичного управління Європейського Союзу (Eurostat) [10], 14 з 27 держав ЄС мали за

підсумками 2012 року держборг вище 60% національного ВВП. Лідером за цим показником є Греція, яка винна в півтора рази більше свого ВВП – 156,9%. Крім Греції, державний борг, що перебільшив ВВП, мають ще три країни – Італія (127% ВВП), Португалія (123,6%) та Ірландія (117,6%) Значних обсягів досяг і дефіцит Держбюджетів. Найгірший рівень бюджетного дефіциту в Євросоюзі зафіксований для Іспанії (10,6% ВВП) та Греції (10 % ВВП).

Як бачимо, ситуація, що склалася з фінансовим сектором, негативно впливає на економічний розвиток. З метою уникнення надмірного зростання (перегріву) економіки, країни вимушені проводити стримуючу фінансову політику (фіскальну рестрикцію), яка передбачає зниження державних витрат, збільшення податків або комбінування цих заходів. В короткотерміновому періоді фіскальна рестрикція дозволяє знизити темпи інфляції ціною зростання безробіття і скорочення витрат на заробітну плату і соціальне страхування. В довгостроковому періоді збільшення податкового тиску може викликати стійке скорочення сукупної пропозиції і активізацію стагфляції, особливо за умов пропорційного скорочення державних витрат за всіма статтями бюджету, що призводить до значного скорочення державних інвестицій в інфраструктуру ринку праці.

Такими чином, негативні процеси фінансової сфери, впливаючи на реальний сектор економіки, позначаються, в першу чергу, на стані ринку праці. І не останню роль в цих процесах відіграють як колосальні *суспільні ТВ* на здійснення заходів для стабілізації ситуації на фінансовому ринку, так і ТВ на обслуговування зростаючого державного боргу.

Досліджуючи роль ТВ у механізмі глобальної фінансової кризи 2008–2010 рр., М. Деркач і О. Попадинець відмічають не тільки значне їх зростання, а й суттєві структурні зміни в їх складі у бік збільшення частки *суспільних ТВ* порівняно із часткою *приватних ТВ* [9]. Такі перекося підвищують ризики фінансово-економічної нестабільності, особливо в країнах з трансформаційною економікою, що, в першу чергу, впливає на зайнятість населення, фінансування соціальної сфери. Усвідомлюючи ризики можливих витрат, дослідники наголошують на необхідності створення механізмів, які б сприяли зменшенню диспропорції між означеними видами транзакційних витрат фінансового сектору.

Одним з таких заходів вони вбачають впровадження спеціального податку на фінансові транзакції, що відповідно збільшить приватні транзакційні видатки і, тим самим, зменшить диспропорції між приватними та суспільними ТВ. За їх міркуваннями, впровадження податку доцільно здійснювати на валютні фінансові транзакції, оскільки саме міжнародний валютний ринок є найбільшим за обсягом серед фінансових ринків з високою ліквідністю, яка зберігається навіть за умов глобальної фінансової кризи. Тому впровадження податку не повинно створити значних перешкод ефективному функціонуванню валютного ринку. До того ж, завдяки масштабам та розвиненій інфраструктурі цього ринку, його приватні економічні агенти мають набагато менші ТВ, порівняно з іншими, що обумовлює доцільність їх підвищення за для виправлення існуючого дисбалансу.

Ідея впровадження податку на валютні угоди належить нобелівському лауреату Дж. Тобіну і обумовлена нестабільною ситуацією на світових валютних ринках початку 70-х років після припинення функціонування Бреттон-Вудської системи та відносної втрати країнами автономності макроекономічної політики. Тоді пропозиція Тобіна не знайшла достатньої підтримки, але тепер ця ідея добирає все більше прихильників [11, с. 60]. Вже 11 країн-членів ЄС, серед яких Австрія, Бельгія, Естонія, Франція, Німеччина, Греція, Італія, Португалія, Словаччина, Словенія та Іспанія, підтримали резолюцію про поглиблене співробітництво з питання податку на фінансові операції та планують його введення у 2014 році.

Позитивними ефектами, що очікуються від впровадження цього податку (навіть на рівні 0,1–0,25 %), економісти вважають різке обмеження саме валютно-спекулятивних угод, стабілізацію валютних курсів, перерозподіл фінансових ресурсів з фінансового на реальний сектор економіки [11, с. 60].

Супротивники введення цього податку аргументують свою позицію можливими негативними ефектами, а саме: ризиком зниження ліквідності валютного ринку внаслідок гальмування стабілізуючих трансакцій; неспроможністю суттєво вплинути на скорочення ризикованих фінансових спекуляцій за умови заниженої ставки податку або можливістю негативно вплинути на прибутковість неспекулятивних трансакцій – за умови високої його ставки, що може спричинити уповільнення зростання світової торгівлі і виробництва [12, с. 112].

Крім того, треба зважати і на значні **суспільні ТВ**, яких потребує впровадження цього податку. Вони обумовлені необхідністю залучення до цього процесу відразу усіх країн світу, а це складний технічний процес, який потребує узгодженості на міжнародному рівні з питання щодо необхідності такого податку. Крім того, проблема криється в існуванні механізму, який дозволяє уникнути оподаткування сучасним деривативам, тому з впровадженням податку виникне проблема фрірайдера [11, с. 61], що призведе до зростання суспільних трансакційних втрат від невиконання угод певними суб'єктами ринку.

Ще одним з механізмів, який пропонується для врегулювати потоків капіталу, є встановлення подвійного валютного курсу: менш гнучкого – для обслуговування торгових операцій, та більш гнучкого – для регулювання фінансових потоків [13, с. 17–24]. Такий механізм, на думку С. Р. Моїсеєва, значно знизить ризики невизначеності внаслідок коливання валютних курсів для реального сектору економіки, що сприятиме економічному зростанню країни. Але впровадження такого механізму потребуватиме методологічного підґрунтя, зокрема прийняття відповідних законодавчо-правових норм та інституціональних засад валютного регулювання, що потребуватиме додаткових **суспільних ТВ**.

Одже, розглянуті механізми викликають багато питань щодо доцільності їх впровадження і потребують подальшого дослідження для формування обґрунтованої позиції. Щодо нашої позиції, очевидно одне – назріла негайна по-

треба у формуванні дієвого та ефективного інституту, який би дозволив скоротити завеликі суспільні ТВ фінансового сектору та знизити суспільні соціальні втрати (безробіття, міграційні процеси), що є наслідками негараздів у фінансовому секторі. Функціонування такого механізму, хоч і потребуватиме певних приватних ТВ, але суттєво знизить суспільні ТВ. Ми погоджуємося з міркуваннями М. Деркача і О. Попадинця, які пропонують розглядати податок Тобіна як механізм акумулювання коштів для антикризових заходів, впровадження якого зменшить рівень суспільних ТВ і сприятиме відновленню стабільності в реальній економіці [9].

Крім стабілізуючих механізмів міжнародного фінансового ринку, які необхідно впроваджувати на загальносвітовому рівні, потрібно захистити фінансовий ринок України від впливу означених вище негативних ефектів інтеграційних процесів. Уникнення цих загроз потребує розробки такої державної політики, яка б попередила небезпечні наслідки втручання іноземного капіталу у фінансовий сектор.

Важливість такого контролю потрібна для забезпечення реалізації фінансово-кредитною системою своїх важелів впливу на ефективність зайнятості. До таких інструментів відносять [14]:

- фінансування інвестиційних проектів та програм, що забезпечують створення нових робочих місць та визначають структуру зайнятості населення;
- використання важелів грошово-кредитної політики, зорієнтованих на регулювання грошового обігу і ставки за кредитами з метою стимулювання розвитку економіки та відповідних секторів зайнятості;
- застосування важелів фіскальної політики як засобу державного регулювання зайнятості, що передбачає визначення видів податків і податкових ставок, а також надання податкових пільг окремим суб'єктам з метою впливу на інвестиційний клімат та рівень зайнятості населення;
- реалізація ефективної політики оплати праці як одного із стратегічних напрямів державного впливу на зайнятість населення.

Для правильного визначення державних інвестиційних пріоритетів в сфері зайнятості, потрібний постійний моніторинг трудових орієнтирів населення, аналіз міжтериторіального та міжгалузевого руху робочої сили, на основі якого повинна здійснюватися оцінка трудового потенціалу, його мотиваційних засад і визначатися стратегічні напрямки конкретних засобів державного регулювання. Дослідження цих питань дозволить визначити залежність основних параметрів зайнятості населення від обсягів інвестицій і оптимально розподілити інвестиційні потоки (в тому числі й іноземні) у сфері пріоритетного розвитку.

Висновки. Таким чином, у статті була досліджена трансакційна складова екзогенних чинників впливу на зайнятість в умовах глобалізації економіки.

В ході дослідження:

- з'ясовано, яким чином глобалізаційні процеси, що відбуваються в сфері фінансового сектору, впливають на реальну економіку та зайнятість населення;

визначені позитивні та негативні сторони цього впливу;

- здійснено аналіз причин та наслідків фінансово-економічної кризи з точки зору теорії ТВ, в ході якого з'ясована роль конкретних видів цих витрат у процесах, що відбувалися;
- визначено негативний вплив зростаючої диспропорції між суспільними та приватними ТВ на ризики фінансово-економічної нестабільності, особливо в країнах з трансформаційною економікою;
- обґрунтована необхідність впровадження стабілізуючих механізмів міжнародного фінансового ринку

для усунення означених трансакційних диспропорцій на зразок впровадження спеціального податку на фінансові трансакції або встановлення подвійного валютного курсу: менш гнучкого – для обслуговування торгових операцій, та більш гнучкого – для регулювання фінансових потоків;

- сформовані напрямки державної політики, яка б попередила небезпечні наслідки втручання іноземного капіталу у фінансовий сектор та захистила б ринок праці України від впливу означених вище негативних ефектів інтеграційних процесів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stigliz J. Globalization and growth in emerging markets // *Journal of Policy Modeling*. – 2004. – №26. – P. 465–484.
2. Моисеев С. Р. Международные финансовые рынки и международные финансовые институты. – М.: МФПА. – 2003. – 245 с.
3. Мортіков В. В. Інвестиції та зовнішні ефекти // *Фінанси України*. – 2007. – №2. – С. 120–126.
4. Базилевич В. Д. Макроекономіка: підручник / [В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик]; за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 355 с.
5. Карпенко Г. В. Досвід розвитку фондового ринку країн Європи та його використання в Україні // *Фінанси України*. – 2007. – №6. – С.90–96.
6. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
7. Архієреєв С. І., Попадинець О. В. Розвиток трансакцій кредитування та заходи регулювання їх витрат в Україні. – Х.: Константа, 2007. – 152 с.
8. Вольчик В. В. Курс лекцій по інституціональній економіці. – Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 2000. Лекція 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://institutional.narod.ru/lectures/lecture5.htm>
9. Деркач, М. М. Співвідношення приватних і суспільних трансакційних витрат в механізмі світової фінансової кризи / Деркач М. М., Попадинець О. В. // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць*. – Харків, 2011. – Вип. 2(11). – С. 296–301.
10. Finance.UA: Держборг ЄС досяг рекордних 90,6% ВВП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2013/04/22/300818>
11. Попадинець, О. В. Податок Тобіна як чинник скорочення суспільних трансакційних витрат на валютних ринках / О. В. Попадинець // *Вісник Національного технічного університету «ХПИ»*. Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПИ». – 2011. – №25. – С. 57–63.
12. Петрущак Б. Негативні аспекти впливу глобалізаційного процесу на фінансову систему // *Вісник Львів. ун-ту. Серія економічна*. – 2009. – Вип. 42. – С.108–118.
13. Моисеев С. Р. Международные финансовые рынки и международные финансовые институты. – М.: МФПА. – 2003. – 245 с.
14. Заяць Т. А. Фінансово-кредитна складова сучасного механізму забезпечення зайнятості населення / Т. А. Заяць // *Наукові записки: серія «Економіка»*. – Вип. 9. – Ч.3. – Острог: НУ «Острозька Академія», 2008. – С. 337 – 346.

REFERENCES

- Arkhieriev, S. I., and Popadynets, O. V. Rozvytok transaksii kredytuvannia ta zakhody rehuliuвання ikh vytrat v Ukraini [Development lending transactions and arrangements regulating their expenditures in Ukraine]. Kharkiv: Konstanta, 2007.
- Bazylevych, V. D., Bazylevych, K. S., and Balastryk, L. O. Makroekonomika [Macroeconomics]. Kyiv: Znannia, 2007.
- Derkach, M. M., and Popadynets, O. V. "Spivvidnoshennia pryvatnykh i suspilnykh transaksiiynykh vytrat v mekhanizmi svitovoi finansovoi kryzy" [Value of private and public transaction costs in the mechanism of the global financial crisis]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 2 (11) (2011): 296-301.
- "Finance. UA: Derzhborh IES dosiah rekordnykh 90, 6% VVP" [Finance. UA: EU national debt reached a record 90.6% of GDP]. <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2013/04/22/300818>.
- Karpenko, H. V. "Dosvid rozvytku fondovoho rynku krain Ievropy ta ioho vykorystannia v Ukraini" [Experience of stock market development in Europe and its use in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 6 (2007): 90-96.
- Mortikov, V. V. "Investysii ta zovnishni efekty" [Investment and spillovers]. *Finansy Ukrainy*, no. 2 (2007): 120-126.
- Moiseev, S. R. *Mezhdunarodnye finansovyie rynki i mezhdunarodnye finansovyie instituty* [International financial markets and international financial institutions]. Moscow: MFPA, 2003.
- Moiseev, S. R. *Mezhdunarodnye finansovyie rynki i mezhdunarodnye finansovyie instituty* [International financial markets and international financial institutions]. Moscow: MFPA, 2003.
- Oftsiniyi sait NBU. www.bank.gov.ua.
- Popadynets, O. V. "Podatok Tobina iak chynnyk skorochennia suspilnykh transaksiiynykh vytrat na valiutnykh rynkakh" [Tobin tax as a factor in reducing social transaction costs in foreign exchange markets]. *Visnyk NTU «KhPU»*, no. 25 (2011): 57-63.
- Petrushchak, B. "Nehatyvni aspekty vplyvu hlobalizatsiinoho protsesu na finansovu systemu" [The negative aspects of the influence of globalization processes on the financial system]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, no. 42 (2009): 108-118.
- Stigliz, J. "Globalization and growth in emerging markets" *Journal of Policy Modeling*, no. 26 (2004): 465-484.
- Volchik, V. V. "Kurs lektsiy po institutsionalnoy ekonomike" [A course of lectures on institutional economics]. <http://institutional.narod.ru/lectures/lecture5.htm>.
- Zaiats, T. A. "Finansovo-kredytna skladova suchasnoho mekhanizmu zabezpechennia zainiatosti naseleennia" [Finance and credit component of modern mechanism of employment]. *Naukovi zapysky vol. 3*, no. 9 (2008): 337-346.